

TÜRKİYE'DE 54 YIL ÖNCEKİ İŞÇİ HAREKETLERİ (1962)

5 Aralık 2021

Yıldırım Koç

Günümüzde Türkiye işçi sınıfı tarihiyle ilgili çalışmaların ve yayınların sayısı iyice arttı. Hem genel çalışmalar var, hem de belirli bir sendikayı, eylemi veya kişiyi ele alan monografiler. Bu çok sevindirici bir gelişme. Bu gelişmeleri izlerken, bu alandaki "İLK"leri anımsamakta ve anmakta yarar var.

Hüseyin Avni Şanda'nın ilk baskısı farklı bir isimle 1935 yılında yayımlanan kitabı, bu alandaki "İLK"lerden biridir.

Hüseyin Avni Şanda 1902 yılında Trabzon'un Akçaabat ilçesinde doğmuş. Ailevi nedenlerle eğitimini yarıda bırakmış ve gazeteciliğe başlamış. Yazıları birçok gazetede ve İstanbul Ticaret Odası Mecmuası'nda yayımlanmış. 1 Aralık 1971 günü vefat etmiş. Değerli bir araştırmacıydı. Önemli çalışmalarından biri de, 1908 yılındaki işçi eylemleriyle ilgiliydi. İlk kez 1935 yılında **Ecnebi Sermayesine Karşı İlk Kalkınmalar** adıyla yayımlanan bu kitap, 1962 yılında **54 Yıl Önceki İşçi Hareketleri** adıyla yeniden yayımlandı (Evren Yay., kitabın tam metni için bkz. <https://www.yildirimkoc.com.tr/usrfile/1638214015b.pdf>). 1976 yılında da üçüncü kez basıldı (**Yarı Müstemleke Oluş Tarihi; 1908 İşçi Hareketleri**, Gözlem Yay., İstanbul). **Reaya ve Köylü** isimli kitabı da önemlidir.

Hüseyin Avni Şanda'nın **Türkiye'de İlk Sermaye Şirketleri (1860-1918)** kitapçığı da ilginç bir çalışmadır. (15 sayfalık bu kitapçığın tam metni için bkz. <https://www.yildirimkoc.com.tr/usrfile/1614522467b.pdf>).

Hüseyin Avni Şanda'nın Halit Gülerüz ile birlikte yazdıkları ve 1937 yılında yayımlanan **Türkiye'de Sanayiın İnkişafı: İstanbul Milli Sanayi Birliği'nin 10uncu Yıldönümü Münasebetiyle** kitabı da var.

H.A.Şanda'nın ilk baskısı 1935 yılında yapılan **Türkiye'de 54 Yıl Önceki İşçi Hareketleri** kitabı, 1908 grevlerini ele alıyor. 1908 grevleri Türkiye işçi sınıfı tarihinde özel bir yere sahiptir. 1907 yılında yaşanan ve 1908 yılında da devam eden fiyat artışları nedeniyle sıkıntıya düşen işçiler, 23 Haziran 1908 günü İttihat ve Terakki Cemiyeti tarafından "hürriyet" ilan edildikten ve 24 Temmuz 1908 günü de İkinci Abdülhamit'in geri adım atması sonrasında, 1908 yılı Ağustos ayında başlayan ve işçilerin topluca bulunduğu hemen hemen her yerde grevlere başladılar. Bu dönemde çeşitli adlar altında işçi örgütleri de yaygınlaştı.

Türkiye'de 54 Yıl Önceki İşçi Hareketleri'nde şu başlıklar yer alıyor:

Önsöz

Yabancı Kapitalizme Karşı İlk Direnişler

Türkiye'deki İşçi Tarihine Kısa Bir Bakış

Maden Ocaklarında Çalışanlar

Demir Yollarındaki Sömürme Şekilleri

1908'deki Grevler Nasıl Başladı, Nasıl Yayıldı?

1908 Grevleri Nasıl Bastırıldı?

İşçi Hareketlerine Karşı Kanunlarda Yapılan Değişiklikler

Yerli Kapitalizmi Kalkındırma Çabaları

1908 grevleri konusunda daha sonraki yıllarda önemli başka çalışmalar yapıldı. Ancak yine de ilk baskısı 1935 yılında yapılmış bu öncü çalışmayı unutmamak lazım.

